

Журналістська освіта в Україні: світові професійні стандарти : Матеріали п'ятнадцятої Всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 22–23 травня 2019 р.) / уклад. : О. Г. Ткаченко. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 83 с.

Journalism Education in Ukraine: World Professional Standards : the Materials of the 15th International Scientific Practical Conference (Sumy, 22–23 May 2019) / compiled by O. Tkachenko. – Sumy : Sumy State University, 2019. – 83 p.

До збірки увійшли наукові матеріали викладачів та аспірантів кафедри журналістики та філології СумДУ, а також студентів спеціальностей «Журналістика», «Реклама і зв'язки з громадськістю», «Медіакомунікації». Дослідження пов'язані з комплексною програмою науково-дослідних робіт СумДУ, безпосередньо з науковим напрямом досліджень кафедри журналістики та філології у межах теми «Особливості формування національного інформаційного простору України: від радянської системи ЗМІ до демократичної моделі».

The collection includes scientific materials of teachers and graduate students of the Department of Journalism and Philology of the Sumy State University and also students with the chief subject «Journalism», «Advertising and Public Relations», «Media communication». The research is related to the complex program of scientific works of the Sumy State University, directly to the scientific sphere of the research of the Department of Journalism and Philology within the theme «Features of Formation of the National Information Space of Ukraine: from the Soviet System to a Democratic Media Model».

РЕДКОЛЕГІЯ:

Олена Ткаченко, д-р філол. наук (голова)

Інна Гаврилюк, канд. наук із соц. комунік.

Світлана Воропай, канд. філол. наук

Ольга Сидоренко, канд. педагог. наук

Ярослав Яненко, канд. соціологічних наук

EDITORS:

Olena Tkachenko, Doctor of Philology (head)

Inna Gavrilyuk, PhD of Social Communications

Svitlana Vororpai, PhD of Philology

Olga Sydorenko, PhD of Pedagogical Science

Yaroslav Yanenko, PhD of Social Sciences

19. Швец С. И. Акустика для звукорежиссера [Електронний ресурс] / С. И. Швец. – [Б.м.] : [Б.и.], 2008. – 127 с. – Режим доступу : <https://shizincolor.wordpress.com/2014/11/27/B8-pdf/>. – Дата доступу : 26.08.2016.
20. Licklider J. C. R. A Duplex Theory of Pitch Perception [Електронний ресурс] / J. C. R. Licklider. – The Journal of the Acoustical Society of America 23, 147, 1951. – Режим доступу: <https://asa.scitation.org/doi/10.1121/1.1917296>. – Дата доступу: 04.08.2018.

СЕМІОТИКА ТА ЛІНГВОСЕМІОТИКА В КОНТЕКСТІ ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Ірина Серебрянська

к. ф. н., доцент, СумДУ

Зореслава Шеденко

студентка 1 курсу, ЖТ-81, СумДУ

У статті з'ясовано основні сучасні аспекти семіотики та її роль у суспільному житті, визначено сфери вжитку її елементів. Особливу увагу приділено поняттю «лінгвосеміотика» та його інтерпретації в українському мовознавстві.

Ключові слова: семіотика, лінгвосеміотика, знак, символ, смайл.

SEMIOTICS AND LINGUISTIC SEMIOTICS IN THE CONTEXT OF TECHNICAL PROGRESS

Irina Serebrianska

associate professor, Sumy State University

Zoreslava Shedenko

1-st year student, JT-81, SSU

The article describes the main aspects of semiotics and its role in the social life. It also determines the spheres of the use of its elements. Special attention is paid to the concept “linguistic semiotics” and its interpretation in Ukrainian linguistics.

Keywords: semiotics, linguistic semiotics, sign, symbol, smile.

Мета наукової розвідки – окреслити роль семіотичних знаків у сучасному житті.

Актуальність матеріалу спричинена широким поширенням знаків семіотики в інтернет-просторі.

Об'єктом вивчення є знакова система та окремі її елементи – символи, смайли, слова-знаки.

Людство здавна намагалося вигадати певну систему знаків для спілкування. Цю тезу підтверджують стародавні наскальні малюнки, ієрогліфи, позначки, що є зразками як первісного мистецтва, так і первісного письма. Спочатку це були досить примітивні лінії, кола, цятки, а потім почали яскраво вимальовуватися фігури тварин і людей. Наведені факти свідчать про те, що розвиток знакової системи розпочався ще задовго до наших часів, він триває й донині.

Семіотика як наука зародилася відносно нещодавно, у ХХ столітті. Її дослідженням займалися Чарльз Сандерс Пірс, Фердинанд де Соссюр, Луї Єльмслев, Чарльз Морріс [3, 21.07.2018] та ін. Об'єктом вивчення семіотики є знаки, їхні системи й пов'язані зі знаками процеси. Знак – основна одиниця семіотики. Існують різні класифікації знаків залежно від їхнього вираження чи значення. Вони поширені в різних сферах життя, від мистецтва до архітектури, тому важливо вміти розрізняти й правильно розуміти символи навколо нас.

Чарльз Пірс вважав, що семіотика тісно пов'язана з логікою. Він здійснив поділ знаків за типом зображення і зв'язку з реальною картинкою. Саме з цього дослідження вийшли інтернет-терміни, такі як популярні нині смайли, іконки, умовні індекси.

Іконічні знаки завжди чітко означають лише одне поняття. Їх дуже складно сплутати, бо це щось у буквальному значенні слова. Зокрема фотографію чи картину можна теж вважати іконічною. Усі ми звикли використовувати смайли замість слів для вираження різних емоцій. Проте часто не замислюємося, чому ставимо такі графічні позначки замість того, аби написати короткий текст. У цьому виявляється негативний бік технічного прогресу, адже, чим менше слів пише людина, тим більше вона деградує. У той же час знаки-індекси покликані зменшити кількість зусиль, часу й матеріалів, які використовуються для спілкування.

Сучасна семіотика вивчає словесні знаки – такі лексичні одиниці чи їхні конструкції, що в уяві читача постають як асоціації до певних понять. За науковою термінологією це знаки-символи. Вони досить віддалені від слів, які позначають, тому для їхнього розуміння варто вибудувати довгий асоціативний ланцюг. Найкращий спосіб не плутатися в них – вивчити напам'ять основні символи. Хоча велика частина з них уже зараз є в нашій свідомості в потрібному контексті. Так склалося, бо в суспільстві є окремі ситуації, коли іншого значення того чи іншого символу не існує. Такі знаки можна вважати усталеними.

Семіотика охоплює кілька наук, які розглядають знак у різних функціональних аспектах, – семантику, прагматику й синтактику. Саме на основі досліджень за всіма трьома аспектами отримуємо повну характеристику того чи іншого знака.

Варто зазначити, що в мовознавстві все більш актуальним стає поняття «лінгвосеміотика» (від лат. *lingua* – мова і *семіотика*) – «розділ [лінгвістики](#) й семіотики, що вивчає природну мову в аспекті її спільних та відмінних рис з іншими знаковими системами, використовуваними в суспільстві. Інша назва – знакова теорія мови» [1]. Об'єктом лінгвосеміотики є одиниці та категорії мови, що формують знакову систему, предметом – співвідношення мовних знаків з реаліями та поняттями (семантика), іншими мовними знаками (синтактика) та користувачами (прагматика), семіотична специфіка мовних одиниць, формування текстів і дискурсів, які розглядають як особливі семіотичні утворення, та інші проблеми. Згідно з дослідженням Ф. Бацевича [1] теоретичні аспекти лінгвосеміотики опрацьовували Л. Єльмслев, А. Сеше, Ш. Баллі, К. Бюлер, Е. Бенвеніст, Р. Якобсон, А. Мартіне, А. Греймас, Р. Барт, У. Еко, Я. Мукаржовський, К. Леві-Строс, Ж. Лакан, Дж. Ділі, О. Лосев, Ю. Степанов, [Ю. Лотман](#), В. Іванов та ін. В Україні окремі ідеї лінгвосеміотики отримали розвиток у працях Н. Андрейчук (семіотичні вияви лінгвокультурного простору Англії епохи Тюдорів), [С. Єрмоленка](#) (проблеми іконічності мовного знака в аспекті моделювання дійсності), Г. Почепцова (питання знаковості мови в аспекті теорії комунікації), О. Селіванової (семіотичні проблеми теорії когнітивної ономасіології). Сучасні науковці лінгвосеміотику вважають «багатовекторним напрямом лінгвістичних досліджень зі значною кількістю проблем, пов'язаних із розумінням мови як антропного, функціонально-комунікативного, когнітивного й етнокультурно зорієнтованого об'єкта» [1].

Таким чином, лінгвосеміотика має справу саме з мовними знаками. Виходячи із семіотичних функцій мовних знаків, загальноприйнятою є така їхня класифікація [4, с. 94; 5, с. 390]:

- мовні знаки, яким властива диференціувальна функція (наприклад, фонема);
- мовні знаки, у яких ототожнювальна функція превалює над диференціувальною (наприклад, граматичні морфеми, моделі синтаксичних та семантичних зв'язків мовних одиниць);
- мовні знаки, яким властива як диференціувальна так і ототожнювальна функції (це так звані «повні знаки» (власне знаки) – слова, словосполучення, речення).

Отже, діапазон понять та проблем, які вивчають згадані наукові галузі, досить широкий через велику кількість наукових підсистем, що намагаються охопити якомога більше якостей знака. Саме тому дослідження в таких напрямках займають багато часу, хоча це не зменшує їхньої важливості для формування свідомості людей і правил спілкування між ними – як безпосередньо, так і в соціальних мережах.

Список літератури

1. Бацевич Ф. Лінгвосеміотика [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55510.

2. Семіотика як наука про знаки. Мова як знакова система [Електронний ресурс] // Всеосвіта. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/semiotika-ak-nauka-pro-znaki-mova-ak-znakova-sistema-23877.html>.
3. Семіотика як наука про знакові системи [Електронний ресурс] // Студопедія. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_6673_semiotika-yak-nauka-pro-znakovi-sistemi.html.
4. Серебрянников Б. А. Знаковая природа языка / Борис Александрович Серебрянников // Общее языкознание: формы существования, функции, история языка / под ред. Б. А. Серебрянникова. – М. : Наука, 1970. – 597 с.
5. Сидельникова Л. В. Специфіка функціонування мовного знака у знаковій системі мови / Л. В. Сидельникова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – Вип. 18. – 2010. – С. 382–391.
6. Холод О. М. Семіотика як наука про знаки. Загальні поняття семіотики [Електронний ресурс] / О. М. Холод // Холод О. М. Логіка. Цикл лекцій. – Режим доступу : <https://studfiles.net/preview/5043891/page:5/>.